

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, [17.01.2017]

Adam Bodnar

III.7065.14.2017.LN

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa**

[Szanowna Pani Minister]

Uprzejmie informuję Panią Minister, że podczas ostatniego posiedzenia działającej przy moim urzędzie komisji ekspertów do spraw przeciwdziałania bezdomności szerokiej dyskusji poddano zmiany ustawy o pomocy społecznej, wprowadzone ustawą z dnia 8 sierpnia 2015 r. (Dz.U. poz. 1310). Zmiany te weszły w życie z dniem 5 września 2016 r.

Celem tych zmian było między innymi rozszerzenie zakresu i uporządkowanie form pomocy dla osób bezdomnych. Niewątpliwie wprowadzenie nowych regulacji prawnych należy uznać za racjonalnie uzasadnione z punktu widzenia konieczności przeciwdziałania takim niepożądanym zjawiskom, jakie miały ostatnio miejsce w schroniskach w Zgierzu i Wolicy.

Eksperci mieli jednak wątpliwości, czy w naszych realiach wprowadzona w art. 48a ust. 5 ustawy o pomocy społecznej zasada mówiąca o tym, że w placówkach dla bezdomnych, tj. w ogrzewalniach, noclegowaniach i schroniskach mogą przebywać wyłącznie osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych mieszkańców, jest w pełni uzasadniona.

Należy przy tym zauważyć, że ustawodawca nie zdefiniował tego pojęcia, co może przyczynić się do powstawania wielu sytuacji spornych, a rygorystyczna egzekucja tej zasady może w efekcie utrudnić skuteczne udzielenie pomocy osobom bezdomnym znajdującym się w trudnych do zdefiniowania stanach utraty częściowej lub przejściowej zdolności do samoobsługi. W placówkach dla bezdomnych obok osób w podeszłym wieku, które znajdują się w relatywnie dobrej kondycji fizycznej i psychicznej znajdują się osoby niepełnosprawne, a nawet przewlekle chore na schorzenia onkologiczne, kardiologiczne czy też cukrzycę, których choroba jest w stadium niepowodującym niezdolności do samoobsługi. Ze względu na tryb życia osób bezdomnych grupy te stanowią znaczącą część

klientów tych placówek. Podmioty prowadzące te placówki, pozbawione odpowiedniego wsparcia ze strony służby zdrowia, mają w wielu przypadkach bardzo ograniczone możliwości prawidłowej oceny stanu zdrowia bezdomnych z punktu widzenia ich zdolności do samoobsługi lub zagrożeń dla zdrowia i życia innych mieszkańców.

Co więcej, osoby bezdomne pozbawione zdolności do samoobsługi nie zawsze znajdują pomoc w innych wyspecjalizowanych placówkach, takich jak domy pomocy społecznej, czy zakłady opiekuńczo-lecznicze. Dotyczy to w szczególności terenu Warszawy, gdzie na miejsce w domach pomocy społecznej oczekuje kilkaset osób, a wśród nich znajdują się osoby w bardzo trudnej sytuacji życiowej i zdrowotnej oraz osoby z postanowieniem sądu, którym bezwzględnie pilnie należy zabezpieczyć pobyt w placówce. W rezultacie organy pomocy społecznej uznają przebywanie w placówce dla bezdomnych za tożsame z zapewnieniem opieki i wyłączające potrzebę przyspieszenia umieszczenia osoby bezdomnej w innej placówce (por. Błażej Strzelczyk, Zamknięte drzwi schronisk, Tygodnik Powszechny nr 50/2016).

Problem nie polega jednak tylko na tym, że mamy do czynienia z nierównomiernym rozłożeniem wolnych miejsc w domach pomocy społecznej w skali kraju i ich znaczącym deficytem w większych aglomeracjach, skupiających bezdomnych. Znacznie poważniejszy problem wynika z obowiązujących zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej, który w przypadku osób bezdomnych z dużym prawdopodobieństwem stanowić będzie obciążenie budżetu gminy. Praktyka wskazuje, że gminy bardzo niechętnie angażują się w podejmowanie działań ukierunkowanych na umieszczenie bezdomnego pozbawionego stałych dochodów z emerytury lub renty w placówkach opiekuńczych. Ponadto domy pomocy społecznej nie są placówkami medycznymi, jeśli więc osoba bezdomna wymaga całodobowej opieki medycznej, to powinna zostać umieszczona w zakładzie opiekuńczo-leczniczym. Tu również obowiązujące zasady odpłatności preferują pacjentów mających zabezpieczenie emerytalno-rentowe i spychają na dalszy plan osoby bezdomne.

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.) zwracam się do Pani Minister z wnioskiem o podjęcie z udziałem zainteresowanych organizacji pozarządowych dalszych prac nad doprecyzowaniem zasad funkcjonowania placówek dla bezdomnych, które zapewnią skuteczniejsze formy wsparcia osób bezdomnych, w tym przejrzyste zasady prowadzenia takich placówek przez publiczne i niepubliczne podmioty.

(-) *[Adam Bodnar]*